

Aktiverande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunfullmäktige

Dokumentansvarig:
Enhetschef trygghet, brottsförebyggande och säkerhet

Datum:
2022-08-29

Diarienummer:
KSN-2022-01078

Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Uppsala kommuns arbete med trygghet, säkerhet och att förebygga brott är till för att skydda människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet, egendom, demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

I Uppsala kommun är trygghet en rättighet för alla och ingen ska begränsas av otrygghet eller oro att utsättas för brott. Uppsala ska inte ha någon utsatt stadsdel. Uppsala kommun har en nolltolerans mot brott och du ska känna dig trygg i kommunen oavsett vem du är och var du bor.

Uppsala ska upplevas som en trygg kommun att verka och leva i. Människors säkerhet och trygghet handlar både om den faktiska utsattheten för brott och ytterst om den enskildes tillit till samhälle och medmänniskor, social förankring och delaktighet.

Syfte

Syftet med programmet är att utveckla kommunens arbete inom trygghet, säkerhet och att förebygga brott. Programmet skapar förutsättningar för att bedriva ett systematiskt och långsiktigt arbete på området och bidrar till ökad samordning i arbetet.

Omfattning

Programmet gäller alla nämnder och bolagsstyrelser. Det är styrande i planering, budgetering, uppföljning och i genomförande av kommunens verksamhet.

Programmet har sex övergripande utvecklingsområden med mål med prioriterad inriktning. Åtgärder som bidrar till måluppfyllnaden konkretiseras i handlingsplaner som kopplas till programmet.

Inom programområdet finns ansvar i bland annat socialtjänstlagen, skollagen och plan- och bygglagen som ingår i kommunens grunduppdrag. Programmets mål kan också knyta an till annan befintlig styrning i exempelvis ägardirektiv och andra styrande dokument. Kommunens ansvar inom säkerhetsområden som krisberedskap och skydd mot olyckor hanteras till exempel i annan programstyrning.

Mot bakgrund av detta ska programmet ses som ett övergripande tydliggörande av kommunens ambition och en inriktning av det direkt trygghets- och säkerhetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet. Programmet är en gemensam utgångspunkt för arbetet och genom programmet möjliggörs samlad uppföljning.

Genom Uppsala kommuns arbete med FN:s globala mål för hållbar utveckling är hållbarhetsfrågorna integrerade i kommunens program. Uppföljningen av programmen sker utifrån hur de möter Agenda 2030 och hur det bidrar till att utveckla kommunen. Programmet bidrar på detta sätt bland annat till kommunens arbete med målen 16 - fredliga och inkluderande samhällen, 11 - hållbara städer och samhällen och 5 - jämställdhet.

Ansvar, genomförande och spridning

Uppsala kommuns arbete med att förebygga brott och öka tryggheten och säkerheten sker genom samverkan och med ett långsiktigt, strategiskt och operativt arbete i kommunens hela verksamhet. Arbetet sker i samordning mellan kommunens verksamheter och i samverkan med myndigheter, näringsliv och civilsamhälle.

Kommunstyrelsen har huvudansvaret för att samordna programmets genomförande och uppföljning. Kommunstyrelsen ansvarar också för att göra programmet känt och att stödja andra nämnder och bolagsstyrelser i implementeringen av programmet. Alla nämnder och bolagsstyrelser är ansvariga för att utgå från målen i verksamhets- och affärsplanering och genomföra de åtgärder som de ansvarar för i enlighet med handlingsplaner som hör till programmet.

Definitioner och begrepp

Med **trygghet** avses frånvaro av oro för brottsliga handlingar riktade mot sig själv eller närstående. Otrygghet är en subjektiv upplevelse. Rädsla att utsättas för brott kan bland annat bero på faktorer som stämningen och ordningen i närmiljön, personliga erfarenheter av brott och möjligheten att känna kontroll och påverka situationer.

Med **säkerhet** avses frånvaro av oönskade händelser. Säkerheten bestäms av den faktiska risken för oönskade händelser som en individ utsätts för. Graden av säkerhet baseras till skillnad från trygghet på faktabaserade riskbedömningar. Säkerhetsarbetet hanterar även interna risker i kommunens organisation. Skyddet omfattar den kommunala verksamhetens egendom, utrustning och personella resurser. Exempelvis ingår då rutiner vid hot och våld, försäkringsfrågor samt säkerhetsskyddsfrågor.

Trygghets- och säkerhetsarbete är ett samlingsbegrepp för kommunens arbete för ökad trygghet och skydd mot oönskade händelser. Trygghet kan uppnås genom att den faktiska säkerheten ökar och genom åtgärder som ökar upplevelsen av trygghet.

Brottsförebyggande arbete syftar till att minska, begränsa eller eliminera brottslighet och dess verkningar för såväl fysiska som juridiska personer. Brottsförebyggande arbete riktas mot sådana företeelser som enligt lag är brott. Det omfattar bland annat arbete bland barn och ungdomar, åtgärder i fysisk miljö, arbete på individnivå samt genom kommunens myndighetsutövning. Det omfattar även arbete mot organiserad brottslighet, korruption, brott mot välfärdsystemen, miljöbrott, brott mot företag, och brott som sker på eller med hjälp av internet.

Situationell brottsprevention syftar till att förhindra eller försvåra att brott begås genom att förändra den aktuella platsen eller situationen där brott kan begås. Fordonshinder, kameror, ordningsvakter, belysningsåtgärder och siktförbättrande åtgärder och åtgärder för att förhindra brottslighet på internet är exempel på situationell prevention.

Social brottsprevention påverkar människors benägenhet att begå brott genom att förstärka individens förmåga till självkontroll och genom att stärka de sociala banden till samhället. Tidigt föräldrastöd, deltagande i förskola, en välfungerande skolgång och riktade sociala insatser är exempel på social prevention.

Otillåten påverkan avser trakasserier, påtryckningar, korruption, hot, våld och skadegörelse som syftar till att påverka anställda och förtroendevalda i myndighets- och tjänsteutövning.

Trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete i Uppsala kommun

Uppsala kommun är en viktig aktör i det brottsförebyggande och det trygghets- och säkerhetsfrämjande arbetet och ska verka kraftsamlande på området. För att utveckla en plats behöver många aktörer medverka. Dialoger och delaktighet är en naturlig del av arbetet, och upplevelser av utsatthet, otrygghet och förtroende följs upp regelbundet.

Många lokala aktörer kan och vill bidra till ökad trygghet, och till att upptäcka och motverka brott. Föreningsliv, näringsliv och olika nätverk som nattvandrare spelar en väsentlig roll i att engagera människor, skapa aktivitet på platser och ge struktur i barn och ungas tillvaro. Arbetet drivs även genom överenskommelser med exempelvis myndigheter och universitet.

Brottsförebyggande arbete syftar ibland till att skapa trygghet, men trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete är inte alltid samma sak. Åtgärder kan därför behöva förtydligas utifrån vad de syftar till. Även organisationer utsätts för brott, till exempel företag och brott som riktas mot välfärdssystemen. Välfärdsbrott har en mer indirekt koppling till otrygghet än exempelvis våldsbrott, men får konsekvenser för tryggheten genom att de drabbar enskilda och skadar förtroendet för samhället.

Ett arbete i linje med programmet ökar kunskap, medvetenhet och samordning mellan kommunen och andra aktörer i kommunens arbete för ökad trygghet och säkerhet och i det brottsförebyggande arbetet.

Kommunens långsiktiga arbete för ett gott liv i ett hållbart samhälle för alla är främjande och förebyggande. Tidiga åtgärder och insatser för förbättrade livsvillkor bedrivs riktat mot alla åldrar. Det är alltid bättre att tidigt främja en positiv utveckling och förebygga än att försöka bryta negativa förlopp i senare skeden. För att hantera aktuella problem behöver kommunen arbeta med mer direkta och riktade trygghetsskapande och brottsförebyggande insatser. Programmet visar riktningen för kommunens arbete för en kommun med ökad trygghet och minskad brottslighet.

Inriktning för Uppsala kommuns arbete

Uppsala kommuns arbete med trygghet, säkerhet och att förebygga brott ska på en övergripande nivå utvecklas med stöd i fyra inriktningar. Inriktningarna kan användas som stöd när åtgärder ska formuleras utifrån programmets mål, när insatser ska utformas eller i prioritering av arbetet.

- **Kunskapsbaserat**
Grundar sig på kunskap om problemets omfattning, struktur och utveckling, utgår från analys av bakomliggande orsaker, riktar beprövade eller

utvärderade insatser mot orsakerna och revideras vid behov utifrån uppföljning.

- **Nytänkande**
Anpassas till förändrade förutsättningar, är utvecklingsbenäget, fångar upp aktuella frågor, svarar på initiativ och ny styrning, samt prövar nytt.
- **Områdesbaserat**
Utgår från förutsättningarna på platsen och engagerar lokala intressenter från civilsamhälle, boende och näringsliv för en positiv utveckling.
- **Samordnat och sker i samverkan**
Samarbete sker koordinerat och resurseffektivt, i samordning mellan kommunens verksamheter och i samverkan med civilsamhället, närings- och föreningslivet, samt övriga myndigheter och organisationer.

Inriktningarna är en utgångspunkt för programmets sex utvecklingsområden och mål.

Utvecklingsområde Barn och unga

I Uppsala kommun ska barn och unga känna sig trygga i förskola, skola, fritidsverksamhet och övrig fritid. Uppsala kommun bedriver ett aktivt arbete som innefattar ett flertal verktyg som bidrar till ett effektivt och kunskapsbaserat lokalt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete inom såväl skola som socialtjänst. Arbetet omfattar även den digitala miljön. Ett aktivt arbete drivs för att ge ett starkt stöd till de barn och unga som har utsatts för eller bevittnat brott och våld.

Tidiga främjande, brottsförebyggande och riktade insatser görs för barn och unga i riskzon för kriminalitet, missbruk eller annat socialt nedbrytande beteende. I samverkan arbetar Uppsala kommun med olika insatser som främjar olika skyddsfaktorer hos barn och unga, såsom meningsfull fritid, sysselsättning, social prevention och att främja god hälsa samt skapa goda uppväxtförhållanden för barn och unga genom att exempelvis motverka trångboddhet

Mål 1 - Uppsala kommun ökar tryggheten och säkerheten i barns och ungas sociala miljö

genom

- att främja jämlika uppväxtvillkor hos barn och unga genom gemensamt arbete
- tidiga insatser vid tecken på kriminalitet, missbruk eller annat socialt nedbrytande beteende hos barn och unga, samt arbeta riktat mot narkotika
- tillgång till fritidsverksamhet och aktiviteter för barn och unga i syfte att främja hälsa och positiva sociala relationer
- använda och utveckla brottsförebyggande och trygghetsfrämjande metoder i förskola, skola och fritidsverksamhet
- riktat arbete med säker skolmiljö.

Utvecklingsområde Uppsala kommun mot brott

Kommunen arbetar proaktivt och kunskapsbaserat för att främja trygghet och förebygga brott. För att öka effektiviteten och kvaliteten på området finns behov av att vidareutveckla samverkansformer, vilka aktörer som involveras i arbetet och kommunens förmåga att arbeta kunskapsbaserat.

Ett systematiskt arbete ger kommunen kunskap om brott och otrygghet, dess orsaker, och vilka insatser som är mest lämpliga. Det gör det även möjligt att följa upp och utvärdera insatser.

Ett kunskapsbaserat brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbete av god kvalitet innebär att fler aktörer behöver involveras, i syfte att säkerställa hög delaktighet, identifiering av utmaningar och synergieffekter. När rätt aktörer tillför sina specifika resurser säkerställs kompetens i kartläggning och analys, att beprövade och relevanta åtgärder väljs, att det finns rådighet över åtgärderna, samt att resultat från uppföljning eller utvärdering används i fortsatt arbete.

En bred involvering eftersträvar även kvalitet i relation till olika brottstyper, utsatta grupper, verksamhetsområden och geografiska områden.

Mål 2 – Uppsala kommun minskar brottsligheten och ökar tryggheten med kunskapsbaserad systematik och ändamålsenlig samverkan

genom

- att använda vetenskapligt förankrade arbetsmetoder som exempelvis Effektiv samordning för trygghet [EST] och Group Violence Intervention [GVI]
- utvecklad samverkan med näringslivet i syfte att kartlägga brottslighet och otrygghet i Uppsala och gemensamt identifiera åtgärder
- samordning av aktörers resurser och insatser inom olika områden, till exempel i arbetet mot välfärdsbrott och arbetslivskriminalitet
- ökad förmåga att identifiera vilka samverkansparter från offentlig och privat sektor som har rätt kompetens, rådighet, och i övrigt kan bidra till lösningar på identifierade problem
- inriktning mot våld i nära relationer och i den offentliga miljön, samt arbeta brottsförebyggande med stöd och skydd för brottsutsatta.

Utvecklingsområde Trygghet i den offentliga miljön

Otrygghet i den offentliga miljön kan medföra att människor aktivt undviker vissa områden eller platser. Det riskerar leda till att människor begränsar sina liv. I kommunens arbete med den offentliga miljön är det därmed viktigt att förhindra och försvåra att brott begås. Trygghetsfrågorna är även en viktig utgångspunkt när områden byggs eller förändras. Alla i kommunen ska kunna röra sig det offentliga rummet och inte begränsas av otrygghet.

Trygghetsfrämjande och brottsförebyggande faktorer som ökad närvaro på en plats, social kontroll och förstärkt skydd samt avskräckande faktorer som ökad bevakning skapar förutsättningar för ökad trygghet och att förhindra brott. Genom att exempelvis främja aktiviteter för olika målgrupper i den offentliga miljön, förbättra belysning och

underhåll och skapa förändringar i gatumiljö för att motverka nedskräpning och skadegörelse skapas trivsamma och trygga närmiljöer.

Mål 3 - Uppsala kommuns offentliga miljö utformas, underhålls och används på ett sätt som främjar trygghet och säkerhet för alla

genom

- att beakta trygghets- och säkerhetsfrämjande och brottsförebyggande aspekter i fysisk planering, underhåll och ombyggnation i den offentliga miljön
- att samordna lokala aktörer utifrån platssamverkan och områdesarbete för att främja trygghet, trivsel, attraktivitet och platsaktivering på utvalda platser
- utvecklat lägesbilsarbete för att identifiera otrygga och brottsutsatta platser, samt för att sätta in adekvata åtgärder som utgår från orsakerna till problemen
- utvecklad delaktighetsskapande kommunikation för att nå fler medborgare och aktörer
- att utbyta information och samla in medborgarförslag utifrån behov av ökad trygghet på platser och områden

Utvecklingsområde Stärkt områdesarbete och trygghetssamverkan med civilsamhälle, invånare och näringsliv

Socioekonomiska förhållanden, brottslighet och otrygghet har en stark koppling till faktorer som lokalsamhällestillet inom bostadsområden och den kollektiva förmågan. Kollektiv förmåga är en kombination av sammanhållningen mellan invånare i ett bostadsområde och deras gemensamma förväntningar om att verka för att uppnå gemensamma mål, exempelvis en trygg och ordnad miljö.

Uppsala kommun är tillgänglig och samarbetar med goda krafter i lokalsamhället för att öka den kollektiva förmågan. Genom ett aktivt områdesarbete kan kommunen tillsammans med boende, civilsamhälle, näringsliv och andra aktörer stärka bostadsområden, öka delaktighet, tillit och förtroende i syfte att främja social kontroll och en positiv utveckling.

Mål 4 - Uppsala kommun samverkar lokalt och inkluderande för att förebygga brott och skapa trygga, socialt hållbara bostadsområden

genom

- att främja sammanhållning och samverkan för att förebygga brott tillsammans med lokala aktörer
- att använda dialog och trygghetskommunikation i syfte att främja delaktighet, förtroende och tillit
- att främja goda socioekonomiska förhållanden, minskad bostadssegregation och stärka individens sociala förutsättningar genom exempelvis ökad sysselsättning
- insatser för att utveckla barns- och ungas förmåga att delta i och påverka som invånare i ett demokratiskt samhälle

- skapa goda förutsättningar för tillit genom arbete för ökad kunskap och insatser för inkludering och demokratisk delaktighet.

Utvecklingsområde Säker verksamhet och demokrati

Säkerhetsarbete är nödvändigt för att kommunens verksamhet ska kunna bedrivas utan allvarliga störningar och med medborgarnas förtroende. En god säkerhetsnivå skapas genom en levande säkerhetskultur, och ett välanpassat skydd för kommunens förtroendevalda och anställda, utrustning, egendom och för de som vistas eller berörs av kommunens verksamheter. Genom ett välfungerande skadeförebyggande arbete och god skaderapportering skapas förutsättningar för att vidta effektiva förebyggande åtgärder.

Hot, hat och trakasserier mot förtroendevalda och anställda är ett hot mot den demokratiska beslutsprocessen.

Hotbilder i samhället förändras ständigt och påverkas av samhällsutvecklingen. Genom aktiv omvärldsanalys följer och anpassar kommunen verksamheten i takt med att hotbilder förändras. Detta förbereder och skapar förutsättningar att möta utmaningar i ett tidigt skede och minimera oönskade händelser. Hot i digital miljö och otillåten påverkan är problem som kräver utvecklade åtgärder och arbetsätt.

När oönskade händelser sker har kommunen förmågan att i samverkan med andra aktörer hantera och minimera konsekvenserna för människor, samhällsfunktion och egendom.

Mål 5 - Uppsala kommun arbetar skadeförebyggande och förhindrar otillåten påverkan för en trygg och säker verksamhet

genom

- att utveckla arbetsområden och arbetsmetoder i kommunens bevakningstjänster
- teoretiska och praktiska utbildningar för anställda och förtroendevalda inom aktuella områden, samt aktiv uppföljning av händelser för en trygg arbetsmiljö
- systematiskt arbete för att förebygga, kunskapshöja kring och upptäcka våldsbejakande extremism
- att reducera risker och bedöma konsekvenser av skadegörelse samt riktade skadeförebyggande åtgärder som minskar skadeverkningar på kommunens egendom
- följa och ta tillvara utvecklingen av tekniska lösningar på säkerhetsområdet.

Utvecklingsområde Tillsammans med näringslivet mot brott och otrygghet

I det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet spelar näringslivet en viktig roll, i såväl kartläggning och analys av brott och otrygghet som i att vidta åtgärder och följa upp genomförda insatser. Med näringslivet som en part i kommunens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete skapas en mer heltäckande bild av brott och otrygghet i kommunen; näringsidkare har ofta god lokalkännedom, och kan

själva utsättas för brott och andra händelser som skapar otrygghet i det lokala näringslivet. Företag kan även användas som brottsverktyg inom organiserad brottslighet, samt vara en arena för arbetslivskriminalitet som till exempel arbetskraftsexploatering.

Genom att stärka ett systematiskt arbete med näringslivet, utifrån dess utsatthet för brott samt kännedom och delaktighet i lokalsamhället, skapas möjligheter att verka proaktivt och reaktivt för ökad trygghet och förebygga brott. Näringslivet är även en viktig aktör i det förebyggande arbetet genom att erbjuda sysselsättning, arbetstillfällen och bidra till en arena för aktiviteter och insatser för att stärka individens sociala förutsättningar. Det kan exempelvis handla om att erbjuda feriearbeten, kunskapshöjande aktiviteter eller på olika sätt gynna insatser för att främja meningsfull fritid inom organiserad idrott och andra fritidsaktiviteter.

Mål 6 - Uppsala kommun arbetar tillsammans med näringslivet för ett starkt brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbete

Genom

- att strukturerat inkludera olika branscher inom näringslivet i det gemensamma arbetet med att kartlägga och identifiera problembilder, dela information och lägesbilder samt gemensamt identifiera åtgärder
- ökat socialt förebyggande samarbete mellan näringsliv, skolor och fritidsverksamhet i syfte att verka för jämlika uppväxtvillkor och stärka individens sociala förutsättningar genom exempelvis ökad sysselsättning och feriearbeten till unga
- att samverka kring geografiska platser genom platssamverkan och platsaktivering och inkludera näringslivet i dialoger utifrån trygghets- och brottsförebyggande aspekter vid fysisk planering och om- och nybyggnation.
- öka dialog, kunskapsutbyte och -utveckling med näringslivet kring situationell och social prevention samt brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbetsmetoder som företagarsamverkan, grannsamverkansforum och trygghetsvandringar
- ökad delaktighet från näringslivet i det gemensamma arbetet mot välfärdsbrott

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för programmet och har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av det. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av arbetet med att uppfylla de uppställda målen inom ordinarie verksamhetsuppföljning. Kommunstyrelsen följer årligen upp programmets måluppfyllelse och styrförmåga och reviderar det vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Relaterade dokument

- Handlingsplan för ökad trygghet i Gränby och Kvarngärdet 2020–2022
- Handlingsplan för Gottsundaområdet 2021–2030
- Samverkansöverenskommelse med polisen 2020–2023
- Medborgarlöfte Uppsala resecentrum 2020–2023
- Medborgarlöfte Sala backe och Brantingstorg 2022-05-16 - 2022-10-16
- Försäkringspolicy med tillhörande riktlinjer
- Riktlinje för stöd- och skyddsinsatser för förtroendevalda
- Handlingsplan för Uppsala kommuns näringslivsprogram 2021–2023
- Idrott- och fritidspolitiskt program
- Program och handlingsplan för äldrevänlig kommun
- Program mot kvinnofridskränkningar och våld i nära relationer
- Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Bostad för alla - Program för bostadsförsörjningen